

WSTĘP

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska jest nadrzędnym celem polityki ochrony środowiska, a wszystkie podejmowane w jej ramach działania powinny zmierzać do realizacji tego celu.

Jednym z takich działań jest realizacja ustawowych zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie kontroli przestrzegania prawa ochrony środowiska, monitorowania środowiska i informowania o aktualnym jego stanie oraz o trendach zachodzących w nim zmian. Źródłem wiarygodnych informacji o jakości poszczególnych komponentów środowiska w Polsce jest system **Państwowego Monitoringu Środowiska (PMŚ)** prowadzony i koordynowany przez Inspekcję Ochrony Środowiska.

Badania środowiska w Polsce prowadzone są od bardzo wielu lat, jednak ich forma i zakres zostały dopiero określone w 1991 r., kiedy to ustawą z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska został utworzony Państwowy Monitoring Środowiska. 10 lat później ustawa Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 r. wzmocniła jego rangę, definiując PMŚ jako system diagnozowania i prognozowania stanu środowiska, a także nałożyła obowiązek systematycznego gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania danych o środowisku.

25-letni okres przyniósł wiele korzystnych przemian w środowisku i gospodarce. Był to czas zmian w prawie europejskim oraz krajowym, będących konsekwencją transpozycji prawa wspólnotowego i traktatów ONZ, a także czas gruntownej przebudowy sieci pomiarowych i systemów ocen funkcjonujących w ramach PMŚ.

Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2015 roku jest kolejną publikacją o stanie środowiska, przygotowaną w Wojewódzkim Inspektoracie Ochrony Środowiska we Wrocławiu (WIOŚ). Tym razem raport ma charakter kompleksowy – został wydany jako podsumowanie realizacji dwóch cykli badań określonych w *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa dolnośląskiego na lata 2010–2012* oraz *Programie Państwowego Monitoringu Środowiska województwa dolnośląskiego na lata 2013–2015*.

Zakres tematyczny raportu pozostał bez zmian, jedynie **okres diagnozy obejmuje lata 2010–2015** ze szczególnym uwzględnieniem tendencji obserwowanych w środowisku oraz zmian prawnych i organizacyjnych w systemie PMŚ. Ocena prezentowana w raporcie dotyczy: powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, gleb, hałasu i pól elektromagnetycznych, a więc tych elementów, które badane są w województwie przez WIOŚ i inne instytucje. Przy przygotowaniu publikacji zostały uwzględnione również zalecenia Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ).

W raporcie przedstawiono analizę problemów zidentyfikowanych na podstawie badań i ocen elementów środowiska w układzie **PRESJE – STAN – REAKCJE**. Umożliwiło to pokazanie związków przyczynowo-skutkowych pomiędzy oddziaływaniem człowieka na środowisko, jakością poszczególnych elementów środowiska oraz stosownymi działaniami zaradczymi lub naprawczymi. Poruszane zagadnienia zostały zilustrowane wskaźnikami dobranymi pod kątem wiarygodności i dostępności, a także jednoznaczności i przejrzystości danych. Wykorzystywane są one przez instytucje międzynarodowe, np. EEA, do prezentacji ocen stanu środowiska, analiz i raportów o charakterze regionalnym i lokalnym.

W niniejszej publikacji przedstawiono również najważniejsze **zmiany prawne i organizacyjne** w monitoringu poszczególnych komponentów środowiska w okresie od 2010 roku do dnia dzisiejszego.

Zmiany te są szczególnie widoczne w podsystemie monitoringu wód powierzchniowych, gdzie lata 2010–2015 to ciągły proces harmonizacji i transpozycji prawodawstwa unijnego do polskich aktów prawnych, wielokrotnie aktualizowane Prawo wodne i kolejne rozporządzenia regulujące sposób konstruowania sieci monitoringowej oraz zasady oceny. Skutkowało to m.in.: wymianą aparatury laboratoryjnej, wdrażaniem nowych metodyk oznaczania parametrów biologicznych i ustalania wartości granicznych tych parametrów, wdrażaniem metodyk oznaczeń substancji priorytetowych czy wprowadzeniem oceny hydromorfologicznej wód.

Ważne zmiany nastąpiły także w ocenie jakości powietrza, program pomiarowy rozszerzono od roku 2010 o oznaczenia pyłu PM_{2.5} i wskaźniki środowiskowego narażenia ludzi na pył PM_{2.5} (zgodnie z dyrektywą CAFE). Wprowadzono metody matematycznego modelowania zanieczyszczeń do oceny stanu zanieczyszczenia powietrza.

Należy pamiętać, że **wiarygodność danych** jest niezbędnym warunkiem wypełniania celów PMŚ. Informacje o stanie środowiska są prezentowane na geoportalu GIOŚ i stronach internetowych WIOŚ oraz przekazywane do Unii Europejskiej. Przygotowywane są one ze szczególnym naciskiem zarówno na jakość danych pomiarowych i ocen, jak również jakość prezentowanych i udostępnianych informacji. Wysoka jakość informacji wytwarzanych w ramach PMŚ zapewniona jest poprzez: wdrożenie systemu jakości w poszczególnych podsystemach monitoringu, akredytację laboratorium pomiarowo-badawczego, systematyczną modernizację infrastruktury pomiarowej, a także poprzez doskonalenie i ujednolicanie systemu badań i ocen.

Istotne znaczenie w sposobie gromadzenia i zarządzania danymi PMŚ ma zastosowanie **systemu informacji geograficznej GIS**. Wytwarzane informacje są stopniowo dostosowywane do wymogów dyrektywy INSPIRE, ustanawiającej infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej i coraz częściej prezentowane są poprzez strony internetowe z zastosowaniem narzędzi służących do przeglądania danych i generowania zestawień.

Raport przybliży również sposób **działania WIOŚ w zakresie informowania o stanie środowiska** w kontekście zgromadzonych danych, sposobów i form prezentacji informacji o środowisku z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb i możliwości technologicznych. Przedstawiamy dorobek naszych badań monitoringowych (publikacje, raporty, tematyczne opracowania i dane *on-line* z monitoringu jakości powietrza) z okresu 2010–2015. Pełen zakres informacji o wszystkich podsystemach PMŚ w kraju można uzyskać na portalu Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Należy podkreślić, że dostarczane przez PMŚ informacje wykorzystywane są przez administrację różnego szczebla do **zarządzania strategicznego** poprzez plany i programy ochrony środowiska. Dane jednostkowe PMŚ są podstawą do operacyjnego zarządzania środowiskiem poprzez instrumenty takie jak pozwolenia na wprowadzanie substancji i energii do środowiska. Analizy, pomiary i oceny wykonywane w ramach PMŚ, jako niezależne i obiektywne źródło informacji o stanie środowiska, są wykorzystywane do monitorowania skuteczności wdrażania polityk i działań naprawczych, a także do oceny skuteczności alokacji środków UE i krajowych. Są również elementem krajowego systemu statystyki publicznej, jak również wykorzystywane są w procesach negocjacyjnych Polski dotyczących nowych regulacji prawnych UE w zakresie ochrony środowiska.

Jak w każdym corocznym raporcie o stanie środowiska na terenie naszego województwa, również w raporcie kompleksowym informujemy o **działaniach kontrolnych WIOŚ we Wrocławiu** zrealizowanych w 2015 r., prezentując m.in.: liczbę zakładów pozostających w ewidencji, główne cele kontrolne, rodzaj i liczbę przeprowadzonych działań kontrolnych, pokontrolnych, skarg i interwencji. Przedstawiamy również syntetyczną analizę działań kontrolnych w latach 2010–2015.

Informacje pochodzące z systemu Państwowego Monitoringu Środowiska oraz działań kontrolnych są źródłem wiedzy, od której zależą działania zmierzające do poprawy kondycji środowiska i dotrzymania wymaganych prawem poziomów dopuszczalnych zanieczyszczeń, co w efekcie doprowadzi do poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców Dolnego Śląska.